

Het licht

Het licht, Gods witte licht, breekt zich in
kleuren:

Kleuren zijn daden van het licht dat breekt.
Het leven breekt zich in het bont gebeuren,
En mijn ziel breekt zich als ze woorden
spreekt.

Slechts die zich sterven laat, kan 't leven
beuren:

O zie mijn bloed dat langs de spijkers leekt!
Mijn raam is open, open zijn mijn deuren –
Hier is mijn hart, hier is mijn lichaam: breekt!

De grond is zacht van lente. Door de bomen
Weeft zich een waas van groen, en mensen
komen

Wandelen langs de vijvers in het gras –

Naakt aan een paal geslagen door de
koorden,

Ziel, die zichzelf brak in liefde en woorden:
Dit zijn de daden waar ik mens voor was.

uit: Martinus Nijhoff, *De wandelaar* (1916)

Wandelen in het licht door het Licht ...

Alle dingen hebben hun geheim. Zo ook dit gedicht. Een gedicht moet je altijd meerdere malen lezen, wil je de inhoud ervan begrijpen en doorgronden. Wanneer we de moeite nemen om ergens doorheen te kruipen, zullen we de schoonheid ervan ontdekken en ons verwonderen.

De eerste keer dat ik het las, vroeg ik mij af: waar gaat

struikelen we over een aantal opmerkelijke woorden. Woorden die ons aan het nadenken zetten. Een van die woorden is 'breken'. In alle regels van de eerste strofe komt dit woord voor. Ook in de tweede en vierde strofe vinden we het terug.

De woorden 'licht' en 'breken' zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Zonder breking kunnen wij immers het licht niet zien. Het licht moet gebroken worden, zodat het uiteenvalt in kleuren. Kleur – één van de mysteries waar we te vaak aan voorbij lopen. Zien we de dingen om ons heen? Verstaan we ze?

'Wie spreekt, geeft zijn hart ... en een hart kan breken'

het eigenlijk over? Over de schoonheid van de natuur? Over de dichtwoorden van Nijhoff? Over Jezus' kruisdood? Misschien kunnen we alle lagen er wel in terugvinden.

Wanneer we al wandelend in 'Het licht' lopen,

lets van het grote geheim wordt zichtbaar als door de regenveel heen een regenboog de hemel siert. Licht dat uiteenvalt in een zeer geordend kleurenpalet! Het is een verschijnsel dat diepe verwondering oproept. Maar dit geheim wil ons een nog groter geheim laten zien. We kunnen de lijn doortrekken naar het Licht Dat

in de wereld kwam om de duisternis te overwinnen. Maar 'de duisternis heeft Hetzelve niet begrepen'.¹ Nijhoff wijst in zijn gedicht op Christus, Die Zijn dierbaar lichaam liet verbreken om mensen te kunnen verlichten.

De strofe eindigt met de woorden 'En mijn ziel breekt zich als ze woorden spreekt'. Doelt Nijhoff op zijn woorden, zijn gedichten? Spreken is immers niet zonder risico. Wat een schroom kan er bij kinderen zijn om iets in te brengen tijdens een socratisch gesprek. Wie spreekt, geeft zijn hart ... en een hart kan breken. Als leerkrachten moeten we hier ook rekening mee houden. Bied de veiligheid om kinderen hun hart te laten geven. Mogelijk heeft Nijhoff over dit breken nagedacht. We kunnen deze regel echter ook in het Goddelijk licht bekijken. Hoe heeft Christus Zichzelf gegeven door middel van Zijn woorden. Woorden, doordrenkt van liefde!

'Slechts die zich sterven laat, kan 't leven beuren.' Het breken wordt hier in verband gebracht met sterven. Een tweede woord waar we even over nadenken. Zich laten sterven heeft een actieve, maar ook passieve ondertoon. Nijhoff wil als het ware benadrukken dat dit noodzakelijk is om écht te kunnen leven. Om vrucht te kunnen dragen – 't leven beuren – moet er gestorven worden. Nijhoff besluit de strofe vol overgave: 'Hier is mijn hart, hier is mijn lichaam:

komen en gaan. Ze wandelen langs vijvers over zachte grasgronden. Het contrast met het gebroken lichaam is groot. Het lijkt wel alsof de dichter met een nieuw gedicht begonnen is. Toch is dit niet het geval. Nijhoff benadrukt hetzelfde: het leven wordt gevonden wanneer men zich laat sterven. Wil hij ons vertellen hoe de natuur zijn woorden bevestigt? Anderen sterven om ons het leven te geven: de grond bestaat immers uit vergane plantenresten. Een verborgen wereld die de zichtbare werkelijkheid vormt en in stand houdt!

'Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: "Indien het tarwegraan in de aarde niet valt en sterft, zo blijft hetzelve alleen; maar indien het sterft, zo brengt het veel vrucht voort".' Christus sprak deze woorden² in de eerste plaats met betrekking tot Zijn Eigen leven. Alleen in de weg van sterven zou Hij voor Zijn kinderen de zaligheid verkrijgen. Daarnaast is het ook een oproep voor ons, dat blijkt wel uit het volgende vers: 'Die zijn leven liefheeft, zal hetzelve verliezen; en die zijn leven haat in deze wereld, zal hetzelve bewaren tot het eeuwige leven.' Een nieuw leven breekt dan aan, lente. Alles is gehuld in een waas van groen, de kleur van hoop.

Dwars door de groene waas doemt vervolgens een 'paal' op. Ook het woord 'breken' keert weer terug. En opnieuw is de ziel het onderwerp. Het licht valt

'Wil Nijhoff ons vertellen hoe de natuur zijn woorden bevestigt?'

breekt!' Het lijkt alsof hij zichzelf door middel van zijn woorden en gedichten helemaal wil geven aan de buitenwereld. Maar ook hier geeft hij zelf al aan dat we dieper moeten denken. 'O zie mijn bloed dat langs de spijkers leekt' verwijst naar Degene Die vrijwillig Zijn leven heeft gegeven. Hij alleen kan Zichzelf écht openbaren door Zijn woorden.

Bij de derde strofe verspringt het beeld. Het perspectief verbreedt zich. Je ziet als het ware mensen

nog een keer terug op Hem. 'Ziel, die zichzelf brak in liefde en woorden.' Hij werd Mens om ons de mogelijkheid te geven in de lente te wandelen langs de vijvers. Hij heeft de vloek weggedragen, zodat het mogelijk is om eenmaal volmaakt voor en met Hem te leven. Dit zijn de daden waar Hij Mens voor was!

Noten

¹ Johannes 1: 5.

² Johannes 12: 24, 25.

